

Skrile smo se pod mokri nylon in kot noji skrivale svojo sramoto. Prav nič se nismo zmotile. Zaskrbljeni oče ni bil vaje takšnih nenapovedanih nočitev, takoj je predramil reševalce iz Kamnika in jih poslal za izgubljenimi planinkami. Bale smo se hude obsodbe, pa na srečo sodniki niso bili preveč strogi. Okolje nas je spoprijateljilo. Vsi smo bili zadovoljni. Reševalci, da njihova akcija ni bila potrebna, me pa, da smo varno, ob vrvi prišle čez Mala vratca na sedlo. Čudovit, enkratni dan nam je podaril užitek, prelep razgled. Srce ti oblije sladka toplina, nenadoma smo se zavedale, da so ljudje na zemlji, ki ti brez vprašanj takoj priskočijo na pomoč. In kaj je lepšega od tega? Civilizacija še ni pokvarila vsega, prav tu v planinah sem spoznala pravi čar in vsebino človekoljubja. Takrat nismo bili Škarja, Humar, Berlec, Habjan in »zmešane« Kolenčevke, ampak samo ljudje, ki si pomagajo v težavah in uživajo v gorah.

Kaj pa je bilo z družinskim poglavarjem? Preživel je najhujšo noč v svojem življenju. Takrat sem mu odpustila vse sebičnosti, počutila sem se umazano, nevredno njegovega trpljenja in strahu. Tri dni potem je bil najboljši človek na svetu. Škoda, da šele nesreča zbliža ljudi. Zakaj ni vselej tak -- moj dobri, zlati papa?

PETDESET LET GOZDOVNIŠTVA NA SLOVENSKEM

Spominu ing. Hinka Pajerja – Rdečega volka

RUDI HÖNN

Zagorel je ogenj s plameni vzorov
in misel naša išče v njegovih zakonih

(Ivan Bučer)

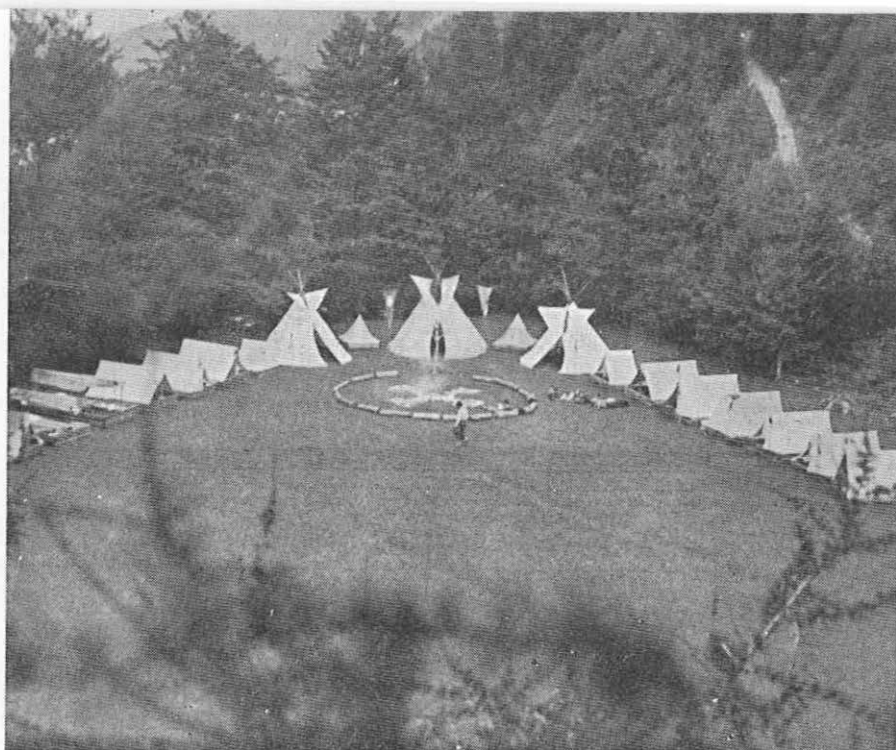
ulija leta 1925 je kakih trideset ljudi, največ mladih, razpelo svoje platnene strehe kake pol ure nad Stahovico proti Kamniški Bistrici. Tabor je bil za današnje razmere kaj skromen. V tehničnem pogledu res, ne pa po privrženosti gozdovniškemu gibanju. Že prvi večer so prižgali taborni ogenj, ki je potem gorel ves čas taborjenja, nad malo platneno vasico pa je zaplapolal moder prapor z znakom Setonovih gozdnikov.

Vsi ti mladi ljudje, ki so sklenili, da bodo potaborili na jasi ob Bistrici, niso imeli nobenih izkušenj o taborjenju, o življenju v taboru. In vendar je tabor uspel. Družila jih je zavest, da so odvisni drug od drugega, da jim bo lepo le, če si bodo to znali sami ustvariti, da bodo morali pojediti le to, kar si bodo sami skuhal v svoji preprosti kuhinji in da so prav za prav postali otroci sonca, gozdov in gora nad njimi. To je bil kar najbolj neposreden stik z naravo in z lepoto, ki je razsuta na tem majhnem koščku slovenske zemlje. Bil je skromen začetek gozdovniškega gibanja pri nas na Slovenskem, toda bil je ustanovni tabor Združenja slovenskih tabornikov.

Treba je povedati, da so mladi taborniki izšli iz vrst narodno-socialistične stranke, ki je že leta 1924 ustanovila »skavte svobode«. Pri tem je treba omeniti dve imeni in sicer Branimira Kozinca magistratnega uradnika, in Vladimirja Kravosa. Seveda ne smemo te stranke istovetiti z nacional-socializmom. Ti skavti svobode so v svojem programu že imeli načela E. Th. Setonovega gozdovniška. Zaradi vpliva nekaterih starejših tovarišev je prišlo v letu 1925 do reorganizacije in 8. decembra istega leta do ustanovnega občnega zbora slovenskih gozdnikov pod imenom Združenje slovenskih tabornikov (ZTS). Organizacija se je oklicala za politično neodvisno, versko nevtralnno s težnjo po družbenem napredku. Član ZTS je postal lahko vsakdo ne glede na starost in spol.

Gozdovniško idejo so prinesli k nam iz Češkoslovaške republike tovariši, ki so tam študirali. Največ zaslug za idejno opredelitev taborniške (gozdovniške) organizacije je imel pokojni ing. Hinko Pajer – Rdeči volk, po prepričanju komunist. Ne moremo pa tudi mimo Črtomira Zorca, vseskozi naprednega mladince. Češki gozdniki so že tisti čas zapisali, da je tabor najpopolnejša šola socializma. To so lahko napisali na

Gozdovniški tabor
leta 1938
v Maruljku

Češkoslovaškem, kjer so bile povsem drugačne politične razmere kot v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. Taborniške organizacije so z vplivi Setonovega gozdovništva ustanovili tudi v drugih evropskih državah. Fašizem je te organizacije prepovedal, prav tako tudi skavte. Geslo Setonovih tabornikov je bilo »S narodo k novemu človeku!« Gibanje si je prizadevalo razviti duha in telo, mišljenje in ljubezen do dela. Iz teh komponent izhaja tudi dvanajst gozdovniških zakonov.

Program Združenja slovenskih tabornikov, pozneje Jugoslovanske gozdovniške lige, se je skladal z navedenimi načeli. Združenje je predvsem prirejalo tabore, gojilo je planinstvo, turistiko, izlete in potovanja. Članstvo se je urilo v spretnostih, potrebnih za življenje v taborih in v naravi. Mladina se je v taborih navajala k samoupravi in samopomoči, k samostojnosti in spoštovanju ročnega dela. Združenje je gojilo razne športe in taborniške igre, z življenjem v taborih pa krepilo smisel za skupnost, red in disciplino. Gojilo je smisel za naravne lepote in prepovedovalo svojim članom pitje alkoholnih pijač in kajenje.

Osnovne vrednote so bile ljubezen do domovine, spoštovanje do drugih narodov, bratstvo med ljudmi in mir med narodi. Zanimivo je, kar je napisal leta 1927 v 3. številki »Ognja«, glasilu slovenskih gozdovnikov, komaj osemnajstletni Črtomir Zorec: »Svet je poln sovraštva, sebičnosti in nevoščljivosti. Celi narodi se sovražijo med seboj, ubijajo se in si kradejo mir in srečo. In še razmišljajo, kako bi se mogli pobijati še bolj.

Glejte, prijatelji mladi, edino mi stojimo v tem krvavem in divjem morju z zastavo miru in ljubezni. Mi stojimo na Slovenskem, pa imamo brate in tovariše na Nemškem, imamo jih v Rusiji, v Franciji, v Italiji, tudi v Ameriki jih imamo, v Južni Afriki, na Japonskem, v Indiji, v Novi Zelandiji in povsod. V vsaki deželi, v vsaki državi imamo svoje taborniške brate, gozdovnike in skavte. In vsi smo občestvo prijateljev in stražimo človečanstvo, borimo se zanj in živimo zanj.

In prav tačas, ko si bomo vsi podali roke čez ves svet, čez vsa morja, ko bomo združeni v miru in v ljubezni kljub vsem predsodkom starih ljudi in ko bomo zavpili na ves glas: »Naj živi prijateljstvo vseh ljudi na zemlji!« prav tačas bomo zmagali. Zmagali bomo s svojo mladostjo!«

Morda bi malo starejši Črto kakšno stvar drugače povedal, toda osnovna misel in hotenje bi ostala ista. Tako smo mislili vsi taborniki. Rane prve svetovne vojne se še niso zacelile, fašizem je bil na pohodu, da, tudi v Jugoslaviji, in je rušil vse, kar je bilo človeško. Z nami taborniki pa so soglašali mnogi ljudje, predvsem mladi. Mir in demokracija, to je bil naš program.

Gozdovniška organizacija se je razširila po vsej Sloveniji. Enoti pa sta bili tudi v Zagrebu in Sarajevu. V gibanju so se zbirali mladi ljudje, dijaki, osnovnošolci, študentje, ljudje raznih poklicev, mnogo je bilo članov iz delavskih vrst, posebno v zasavskih revirjih, v Kamniku pa tudi v Ljubljani. Bogati meščani in njihovi otroci

niso bili člani taborniške organizacije. Oblast v kraljevini SHS, oziroma v Jugoslaviji, sicer vsekoli konservativna, je organizacijo tolerirala, vendar brez simpatije. Program je bil tako sestavljen, da je ustrezal demokratičnim težnjam članov, oblastnikom pa se ni zdel nevaren. Kakorkoli že, gozdovništvo je bila pod vodstvom odraslih šola mladih ljudi, ki ljubijo svojo domovino, svoje gore, gozdove, slovenske pesmi in naše domačije, obenem pa spoznavajo silnice življenja in razvoj družbe. Zato jim je bilo vse bolj očitno, da je fašizem največja nevarnost za mir na svetu. Gozdovniki so se vključevali tudi v druge organizacije. Bili so člani planinskega društva, alpinističnih

Doprsni kip Mirana Cizlja, alpinista in gozdovnika, v Martuljku
Foto Rudi Hönn

odsekov, Sokola, raznih strokovnih zvez in študentskih organizacij. Nekateri so sodelovali v ilegalnem revolucionarnem gibanju. Gozdovniške uprave so sodelovale pri stavkovnih gibanjih. Posamezna srečanja, gozdovniški izleti in druge prireditve so nekajkrat izzvenele kot majhne manifestacije narodno-obrambnega značaja. Npr. dvodnevni tabor v Peklu pri Borovnici. Vse seveda ni bilo v redu, v organizaciji so se pojavile tudi tendence nacionalizma in socialdemokracije.

Trajno bodo ostale v spominu gozdovniške prireditve, posebno tabori širom po Sloveniji. Taborili so ob Završnici pod Stolom, ob sotočju Save Bohinjske in Dolinke pri Radovljici, v Savinjski dolini, na Pohorju, pri Zidanem mostu, blizu Novega mesta, v Kranjski gori in drugod. Seveda pa so se najraje vračali v Martuljek in ga proglasili za svojo ožjo domovino. Branko Premrov se kot mladenič sedemnajstih let spominja: »... Martuljek je dolina gozdovnikov! Velikokrat so bili v njej razpeti naši wigwami in mnogo je skritih prostorov, kjer so goreli ognji naših posvetov. Naši domovi so med zelenimi macesni, bratje jastrebi gnezde v stenah in tam visoko v strmih grebenih kraljuje brat vihar. In gore so mrke in razorane kot čelo Gubca, upornika...« Tiste čase je le malokdo hodil tam okrog. Stopinje gozdovnikov in planincev so se prve pridružile sledovom srnjakov in divjih koz.

Tabori so vzbujali spoštovanje obiskovalcev, domačinov pa tudi turistov. Organizacija se je vzdrževala sama, nobenih državnih subvencij ni bilo. Tako kot za celotno organizacijo velja še posebej za tabore, da so bili organizirani na čisti samoupravi.

Nepozabne so taborne igre, športni podvigi, izleti v gore, ture in plezanje. Posebna doživetja so bili taborni ognji. Program je bil vsak večer, posebno slovesen pa je bil ob sobotah in nedeljah, ob sprejemih mladih gozdovnikov in če je bil napovedan večji obisk. Posebno mesto je imela slovenska narodna pesem.

In spet smo v Martuljku. Tu so taborniki leta 1935 proslavili desetletnico obstoja. (Mariborski in ljubljanski rod.)

To leto so taborniki v Martuljku proslavili 75-letnico rojstva E. Th. Setona. Seton je želel, da bi si vsakdo ohranil do pozne starosti ljubezen in zvestobo naravi.

24. julija 1936 so iz tabora gozdovnikov v Martuljku odšli plezat v severno steno Triglava Dušan Vodeb, Miran Cizelj, Savo Domicelj in Egon Lettner, vsi iz Maribora.

Savo Domicelj in Egon Lettner se nista več vrnila. Svojo zvestobo slovenskim goram sta zapečatila s svojo krvjo.

V Martuljku so leta 1938 policijski agenti in žandarji iz tabora odgnali uklenjenega mladega gozdovnika Rudija Hönna, ker so našli neko njegovo pismo* gozdovnici Ildi Jeřabekovi, v katerem izpodbija laži nekega ljotičevca o V. I. Leninu. Sijalo je toplo julijsko sonce, Hrvatica Jelka je s kalnimi očmi spremljala prizor, nekje v daljavi pa sta Dušan in Miran intonirala internacionalo.

Spominov ni ne konca ne kraja.

Ko je okupator pregazil našo domovino, so se tudi taborniki vključili v NOB. Kot gozdovniki so se naučili živeti z najmanjšimi življenjskimi potrebščinami, poznali so pogum in tovarištvo, ki je še posebno koristilo mladim tabornikom-partizanom. Postali so taborniki s puško v roki na braniku svoje domovine, slovenskih gozdov, gora s trdno vero, da osvobodijo tudi prelepo Primorje.

Ko je stekla tudi beseda o tabornikih partizanih, res ne moremo mimo dveh oseb, ki sta bile obe vdani gozdovniškim idejam in naši revoluciji. Ljubljanka Neda Zirckelbach je padla na Planini nad Črnomljem spomladi leta 1944. Na misel mi prihaja verz Mare Lamutove:

»... In tu v gozdu sem bogata:
biseri v naročje mi polže,
in miru bogato je srce...«
v láse vpleta se mi krona zlata

Miran Cizelj, Mariborčan, je padel na Gorenjskem 18. januarja 1944. Med okupacijo je svojemu prijatelju gozdovniku pisal tudi tole: »... Plezalno vrv skrbno hranim za prihodnje čase, za svobodo, za tebe in Uroša, ko bomo kot nekdanji neugnani, zmagoviti, srečni v naših gorah...«

Še dveh imen sem se spomnil. Dveh skojevcev-partizanov, ki sta komaj sedemnajstletna žrtvovala svoji življenji za svobodo. Gozdovnik Vlado Pavšič iz Ljubljane je odšel v partizane 1941, star petnajst let, njegov eno leto mlajši brat Janez pa leto dni kasneje.

Ljubljanski gozdovniki so imeli v lškem Vintgarju svoj dom. V začetku slovenskega partizanstva so se v tem domu srečevali prvi partizani in gozdovniki. Tu so bili večkrat tudi Ivan Rob, gozdovnik in partizan, potem brata Vidmarja, Niko Pirnat, dr. Bratko Krefc in drugi. 17. septembra 1941 so Italijani Dom gozdovnikov požgali.

Ob petdesetletnici Združenja slovenskih tabornikov še nekaj vrstic o E. Th. Setonu. Ernest Thompson je ustanovitelj taborništva. Rodil se je leta 1860 v Angliji. V njegovi mladosti so se starši preselili v Kanado ter spremenili svoje ime v Seton. Osnovno

* Pismo je našla policija pri preiskavi Doma visokošolk v Ljubljani.

šolo je obiskoval v Torontu. V 20. letu je odšel na študij v London. V Kanado se je vrnil leta 1881. Stopil je v službo kanadske zvezne države Manitoba kot specialist za prirodoslovje. Leta 1890 je odšel v Pariz, da se izpopolni v slikarstvu. Posvetil se je risanju živali. Po štirih letih se je vrnil nazaj v Ameriko.

Seton je znan predvsem kot pisatelj povesti o živalih, ki jih je sam ilustriral na svojski način. Napisal je tudi več znanstvenih del in nekaj povesti o ljudeh, kot npr. »Gozdovnik Rolf«, ki je prvič izšla v slovenščini v izredno lepi izdaji pri gozdovniški založbi leta 1938. Njegovo »Življenje živali v Severni Ameriki« je popularno delo, o katerem je dejal Roosevelt: »Vaše delo štejem za eno najboljših, kar jih je bilo napisanih o življenju ameriških sesalcev.« V slovenščini imamo več njegovih del, ki so vsa izšla po vojni. »Gozdovnik Rolf« je doživel več izdaj. Mladinska knjiga je leta 1973 izdala tri obširne knjige, med njimi spet »Rolf«. Besedo o avtorju je napisal Avgust Petrišič, ki pa žal ni nič povedal o njegovem gozdovništvu, o tem, da je že leta 1902 ustanovil taborniško organizacijo, iz katere so se potem razvile in šle tudi v različne smeri druge taborniške organizacije, med njimi tudi skavtska. Seton je bil nekaj let načelnik ameriškim skavtom z namenom, da bi bil gozdovniški vpliv na skavte čim bolj neposreden.

Seton je leta 1902 v majniški številki »Ladies' Home Journal« pisal, kako je prišel na idejo o taborništvu. Idejo in svoje zamisli je razvil v številnih publikacijah. Leta 1927 je izdal zbornik pod naslovom: »The Library of Pioneering and Woodcraft« (Zbornik pionirstva in gozdovništva.) Delo je izšlo v šestih knjigah in ima 1450 ilustracij. Seton je v Novi Mehiki pri mestu Santa Fe ustanovil univerzo za gozdovništvo in kulturo Indijancev. Tam je umrl leta 1946, star 86 let. Za svoje znanstveno delo na etnološkem in etnografskem področju je bil odlikovan z visokimi odlikovanji mnogih držav.

Napisal je roman »Pridigar na Cedrovi gori«, prežet z naprednimi idejami.

Tesne stike je navezal s českoslovaškimi gozdovniki, ki jih je leta 1936 obiskal. Pisal je tudi slovenskim tabornikom leta 1927. V pismu pravi med drugim tole: »... Zelo rad bi vas obiskal... Krasna je zgodovina vašega naroda in veličastne so vaše gore; zato imate prav gotovo brezmejno navdušenje za našo lepo idejo... Upam, da hočete čuvati vse, kar je jugoslovanskega, vaše pesmi, plese in običaje. Želim vam vse dobro in vas bratsko pozdravlja vdani E. Th. Seton – Črni volk.

Po drugi svetovni vojni se je leta 1951 pri nas obnovilo taborništvo. Organizacija nosi ime Zveza tabornikov Slovenije (ZTS). Vključena je v zvezno organizacijo in se razvija na izkušnjah predvojne organizacije, partizanskih izročil in socialistične družbe.

MARIO BISACCIA

FRANCÉ AVČIN

Mario Bisaccia je dolgo leta vodil italijansko Commissione Centrale Materiali e Tecniche v Clubu Alpino Italiano (Osrednja komisija za materiale in tehnična izkustva italijanskega alpinističnega kluba), tesno sodelujoč z njegovo Commissione Nazionale delle Scuole di Alpinismo (Državna komisija za šole alpinizma). Bil je tudi član obeh tehničnih komisij UIAA (Union Internationale des Associations d'Alpinisme – Mednarodno združenje planinskih zvez) in sicer komisije za varnostni material in za varnostne metode, ki naj bi se združili v skupno komisijo za varnost v gorah (Commission UIAA pour la Sécurité en Montagne) in ki sta skoraj pred 20 leti (1957) vznikli na Bledu (Slovenija – Jugoslavija) po zamisli avtorja tega nekrologa. Krona Bisacciovega dela je danes že povsod znani »UIAA zaviralni vozec«, polovični mornarski, kot najpreprostejši način dinamičnega varovanja z vrvjo, celo brez rokavic. Ker ta od UIAA preizkušeni in potrjeni vozec tako in tako različno poimenujejo, bi bilo prav, da ga v počastitev in spomin sedaj pokojnega Maria mednarodno imenujemo »nodo Bisaccia ali nodo Mario« (Bisacciev ali Marijev vozec). Marijevo temeljno delo o tem je izšlo v Rivista Mensile CAI, Torino 9–10/1974, p. 331–337 pod naslovom »Il metodo italiano di assicurazione – italijanska varovalna metoda«, po zasedanju komisije za varovanje UIAA od 26. do 27. septembra 1973 v mestu Varese, kjer je